

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. I. Vtrum aliqua creatura possit esse causa physica unionis
hypostaticæ, saltem instrumentaliter, & an reipsâ B. Virgo fuerit causa
instrumentalis illius?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

ARTICULUS PRIMUS.

utrum aliqua creatura possit esse causa physica unionis hypostaticæ, saltem instrumentaliter, & an reipsa B. Virgo fuerit causa instrumentalis illius?

1. **T**itulus supponit tanquam certum, nullam creaturam posse esse causam principalem unionis hypostaticæ. Tum quia extrema tanoperè juncta nullis conjungere valet, præter omnipotentem Deum. Tum etiam quia illa conjunctio est in vertice supernaturalitatis, atque adeo causam principalem postulat supra naturam, longè potiori jure quàm entia cætera secundum substantiam supernaturalia, quæ non nisi à Deo ut causâ principali prodire possunt. Addo quod prævenienda hic fuit emanatio naturalis substantiæ ex humanitate profundendæ, quam emanationem, utpote necessariam, nulla vi cæta prohibere poterat: necesse igitur fuit, ut virtus Altissimi principaliter interveniens impediret effluxum illum, substituendo loco substantiæ creatæ, quæ ab humanitate Christi connaturaliter resultare debebat, incarnationem Verbi Divini personalitatem.
2. Solum ergo de causa instrumentali unionis hypostaticæ, est difficultas & controversia inter Theologos. Medina enim, Alvarez, Joannes à S. Thoma, Cipullus, & Philippus à S. Trinitate, existimant repugnare quod creatura attingat per modum instrumenti unionem hypostaticam; idemque docent Molina 1. p. quæst. 45. art. 5. disp. 2. & Vazquez hic disp. 25. cap. 1. Suarez verò, Becanus, & alii Recentiores, in alio extremo, probabilem reputant sententiam quorundam veterum Theologorum, qui dixerunt reipsam Beatissimam Virginem fuisse instrumentum physicum, quo mediante Deus humanam naturam personalitati Verbi conjunxit. Mediâ viâ tutius incedit Cabrera, cujus vestigiis inhærendo.
- Dico primò, de factò Beata Virgo non fuit elevata à Deo tanquam instrumentum, ad conjungendam hypostaticè humanitatem Verbo Divino. Probatur primo: Scriptura & Patres passim docent unionem hypostaticam esse solius Dei opus singulare, juxta illud Abacuc 3. *Domine opus tuum*, quo de Incarnatione Augustinus, & Remigius, & alii SS. Patres intelligunt: At unio hypostatica non esset perfectè opus Dei singulare, si B. Virgo, aut alia pura creatura, ei cooperata esset: Ergo B. Virgo nullam habuit efficientiam, etiam instrumentalem, respectu unionis hypostaticæ.
- Confirmatur: Scriptura dicit Psal. 135. quod Deus facit mirabilia magna solus: At omnium mirabilium maximum est unio hypostatica: Ergo solus Deus eam fecit.
4. Probatur secundò ex D. Thoma infra quæst. 31. art. 5. & quæst. 32. art. 4. in corp. ubi sic ait: *In ipsa Conceptione Christi B. Virgo nihil activè operata est, sed solum materiam ministravit.* At instrumentum activè operatur, & effectivè attingit effectum principalis agentis, per virtutem ab illo derivatam, ut docetur in libris physicorum: Ergo B. Virgo in conceptione Christi non fuit elevata à Deo tanquam instrumentum, ad conjungendam hypostaticè humanitatem Verbo Divino.
- Probatur terciò: Ille solum concursus tribui

A debet Beatissimæ Virgini, qui requiritur & dicitur, ut verè sit ac dicatur mater Dei: Sed elevandam maternitatem Christi in B. Virgine, concursus instrumentalis in ordine ad unionem hypostaticam non requiritur: Ergo non debet admitti. Major patet, Minor probatur: Tum quia concursus matris, non est instrumentalis, sed principalis. Tum etiam, quia ut dicemus conclusi sequenti, quælibet creatura, etiam inanimata rationis expertis, potuit de absoluta potentia, elevari à Deo ut instrumentum ad efficiendam unionem hypostaticam, & tamen ex tali concursu instrumentali nequirit talis creatura dici mater Dei aut ipsum genuisse.

B Addo quod, ut B. Virgo dicatur mater Dei, sufficit quod eundem concursum exercuerit in conceptione Christi, quem aliæ matres præbere solent in conceptione filiorum: in opinione verò Aristotelis & D. Thomæ (quidquid in contrarium reclamant medici) mater non concurrit ad concceptionem prolis, ita ut concursus suo effectivè attingat unionem animæ cum corpore, & substantiæ cum natura, sed duntaxat passivè, quæternitæ tali actione materiam apam formationi sibi subministrat, hoc est sanguinem benè decodum, & ultimè dispositum ad humani corporis formationem, utero suo vitaliter præbet; quod corpus ex tali sanguine factum, virtute sibi à matre viri contentâ, ultimè disponitur ad recipiendam animam rationalem, quæ à Deo infunditur, & ejus unione cum corpore sic disposito & organo, resultat substantia creata, constituta inpositum, quod est terminus completivus ipsius generationis. Eundem ergo concursum B. Virgo exercuit in conceptione Christi, ministravit enim purissimum sanguinem, ex quo, virtute sibi à Spiritu Sancti, suppleante concursum viri, formatum fuit corpus Christi, & ultimè dispositum & organum ad recipiendam animam rationalem, ex cujus unione cum corpore debebat connaturaliter resultare substantia creata, tanquam terminus ultimò completivus generationis, sed loco illius fuit substantia & subrogata substantia increata Verbi Divini, quæ ultimò complevit & terminavit concursum illum passivum B. Virginis, & operationem Spiritus Sancti suppletis concursum activum viri, quod sufficit ut B. Virgo cum omni proprietate dicatur mater Dei; nec ad hoc requiritur quod attingat instrumentaliter unionem hypostaticam humanitatis cum ipsa personalitate Verbi Divini, ut quidam Recentiores existimant, quod hac in re pietas non est laudanda, quia ait D. Bernardus in Epist. ad Lugdunenses: *Honor regina judicium diligit, Virgo Regia falso non honore, veris cumulata honorum titulis, ipsa dignitatem.*

E Nec obstat quod aliqui ex SS. Patribus concursum illum instrumentalem respectu unionis hypostaticæ, B. Virgini tribuere videantur: Ambrosius enim Epist. 82. sic ait: *Per hominem eam ejecta est de Paradiso, & per Virginem parvula Dei.* Bernardus verò homil. 4. super Missas, docet B. Virginem fuisse mulierem illam quæ bene fermentavit tria sata Evangelica; quia videret carnem animæ & divinitati conjunctam. Dicitur Isidorus homil. 2. de Deipara, sub finem, *esse instrumentum Incarnationis, appellat.* Non obstat, inquam, illa testimonia, Ambrosius enim solum intendit, quod per Virginem caro juncta est Deo

dispositivè, quia per illam præparata est caro quæ
interpetari debet, dum ait B. Virginem tria lata e-
vangēlica fermenta &c. hoc enim non debet in-
telligi de causalitate effectiva circa unionem hypo-
stasticam, sed tantum de dispositiva, quia purissi-
mum sanguinem subministravit & præparavit, ad
formandam Christi humanitatem, quæ hypostaticè
fuit unita Verbo Divino. Similiter etiam Iulianus B.
Virginem Incarnationis instrumentum appellavit,
quia materiam ad formandam Christi humanita-
tem Spiritui Sancto præbuit. Unde nomen instru-
menti in ea rigoroſa ſignificatione non accepit, quæ
ut parti ſolet à Philoſophis, ſed in latiori, quæ in-
strumentum appellari ſolet quidquid ad producti-
onem alterius quocumque modo concurrat.

Dico ſecundò, de potentia abſoluta potuiſſe B.
Virginem, aut aliam puram creaturam, & elevari à
Deo tanquam instrumentum, ad conjungendam
hypostaticè humanitatem Verbo Divino.

Ratio huius conclusionis ducenda est ex inani-
tate contradictionum quæ ab Adversariis obten-
duntur, quarum prima & præcipua ex eo petitur,
quod in probabiliori ſententia, nullus eſt nexus
medius copulans Verbum cum humanitate, qui
poſſit aſſignari pro termino & effectu instrumen-
taliſſe à creatura producibili; ex hoc enim vi-
detur ſequi, quod ut creatura in instrumentum In-
carnationis, ſeu unionis hypostaticæ aſſumeretur,
neceſſarium foret, ipſam Verbum Divinum attingi
& creaturæ, ejuſque ſubſiſtentiam ab illa commu-
nicari naturæ humanæ, quod non poteſt eſſe, niſi
ponendo & ſubjectionem aliquam in ipſo Verbo
Divino (eò quod agens uniens effectivè duo ex-
trema, non poſſit illa non ſubdere ſuæ potentie
effectivæ) & in creatura virtutem aliquam acti-
vam instrumentariam, continentem ſubſiſtentiam
Verbi, quia cauſa communicans alteri aliud, debet
illud continere in ſua virtute, vel principali, ſi
ſit principalis, vel instrumentaria, ſi instrumentaria
ſit.

Porro hunc diſcurſum non eſſe efficaciẽ, aper-
te deducitur ex eo quod generans, per modum
cauſæ principalis ſuâ actione generativâ, effecti-
vè unit materiæ animam rationalem, abſque ne-
ceſſa medio (ut docent illi Thomiſtæ contra quos di-
ſputamus) quamvis nec in ſua virtute principaliter
effectiva contineat animam rationalem, nec illam
ſuæ virtuti effectivæ ſubdat, utpote ſpiritualem,
ſubindeque excedentem generativam virtutem,
quæ purè materialis eſt: Ergo falſum eſt, quod ut a-
liqua cauſa uniat ſeu communique unum extremum
alteri, neceſſarium ſit utrumque contineri in virtu-
te activa illius, vel principali, ſi ſit principalis, vel
instrumentalis, ſi ſit instrumentalis: ſubindeque po-
tere puta creatura instrumentaliſſe concurrere ad
unionem Verbi cum natura humana; licet in ſua
virtute instrumentaria ſubſiſtentiam Verbi Divini
non contineat, nec illam ſuæ virtuti & actioni in-
strumentariæ ſubſiſciat, ſicque evaneſcat portentum
illud contradictionis, quod aliqui Authores con-
ſingunt.

Æquè infirmum eſt quod opponit Joannes à S.
Thoma, nempe quod creatura non poteſt ope-
rari instrumentaliſſe, abſque præſuppoſito ſub-
iecto: ad unionem verò hypostaticæ effectivæ, nul-
lum præſupponit ſubjectum: non enim Verbum quod
effectus purus, & incapax mutationis; nec hu-
manitas, quæ ante unionem non fuit. Hoc, in-
quam, parum urget, quia licet humanitas prio-

ritate temporis unionem hypostaticam non ante-
ceſſerit, eam tamen præceſſit prioritate naturæ,
quod ſatis ſuperque eſſe videtur, ut actio instru-
mentalſſe cauſæ ſecundæ, unionis hypostaticæ effe-
ctionem attingens, in ea ſubſiectui poſſit: alioquin
cum Deus in eodem temporis momento quo An-
gelos creavit, gratiam ſanctificantem illis infude-
rit, dicendum eſſet, eam productionem fieri ex nul-
lo ſubſiecto præſuppoſito, atque adeò eſſe creatio-
nem, quod communi Thomiſtarum ſententiæ re-
pugnat.

Facile etiam dilui poteſt quod objicit Molina
loco citato, nimirum creaturam non poſſe aſſumi ut
instrumentum ad creandum, teſte D. Thoma 1. p.
quæſt. 45. art. 5. eò quod terminus creationis
inſinitus ſit: At qui etiam cauſa instrumentaliſſe uni-
ens Verbum Divinum cum humanitate, haberet
terminum inſinitum, nempe ſubſiſtentiam divinam:
Ergo &c.

Reſponderetur enim, inter creationem & Incar-
nationem duplex notabile diſcrimen reperiri. Pri-
mum eſt, quod terminus creationis producitur, ter-
minus verò inſinitus Incarnationis communicatur
ſolum. Secundum, quia terminus inſinitus Incarna-
tionis, eſt ſubſiſtentia divina, ſinito modo commu-
nicata, & ideò formaliter ut terminus, eſt ſinitus,
& materialiter ſolum inſinitus: terminus verò crea-
tionis materialiter eſt ſinitus, puta Angelus, vel ani-
ma rationalis; formaliter verò, ut ex nihilo factus,
eſt inſinitus, ob diſtantiã inſinitam quæ eſt inter
nihil & ens. Ex quo ſic poteſt argui: Actio ſpecifica-
tur à termino formali, & non à materiali: Ergo re-
pugnat actionem creativam, cuius terminus for-
malis eſt inſinitus, eſſe ſinitam; non autem actio-
nem uniẽtem humanitatem cum Verbo, quia ejus
terminus formalis ſinitus eſt.

Non difficile etiam ſolvi poteſt quod aliqui Re-
centiores objiciunt: In omni instrumento phyſico
deſideratur actio prævia, per quam diſpoſitivè ope-
retur ad effectum principalis agentis: ſed nulla cre-
atura habere poteſt actionem præviam, per quam
diſpoſitivè operetur ad unionem hypostaticam;
cum enim illa totum ordinem naturæ & gratiæ
transcendat, nihil creatum poteſt ad illam diſponi-
re: Ergo nulla creatura poteſt aſſumi ut instru-
mentum ad unionem hypostaticam.

Ad hoc, inquam, facile reſponderetur, diſtinguen-
do Majorem: In omni instrumento phyſico requi-
ritur actio prævia, per quam diſpoſitivè operetur
&c. ex parte rei operatæ, nego Majorem. Ex parte
modi operandi, concedo Majorem. Similiter diſ-
tinguo Minorem: Nulla creatura poteſt habere ac-
tionem præviam, per quam diſpoſitivè operetur
ad unionem hypostaticam, ex parte rei operatæ,
concedo Minorem. Ex parte modi operandi, nego
Minorem, & Conſequentiã.

Explicatur breviter ſolutio: Dupliciter intelli-
gi poteſt, instrumenta diſpoſitivè operari, nimi-
rum ex parte rei operatæ, & ex parte modi operan-
di. Tunc instrumentum dicitur operari diſpoſitivè
ex parte rei operatæ, quando producit in paſſo ali-
quid diſponens ad effectum principalis agentis;
quo pacto ſerra v. g. dicitur diſpoſitivè operari
ex parte rei operatæ, quia facit diſiſionem ligni,
quæ eſt diſpoſitio ad formam cathedræ: Tunc
verò dicitur operari diſpoſitivè ex parte modi
operandi, quando producit aliquam actionem,
per quam ſit ultimò capax & diſpoſitum ad reci-
piendam motionem principalis agentis, per quam
poſſit arringere effectum illius. Licet ergo instru-

Non 3. menta

menta naturæ vel artis operentur dispositivè ad effectum principalis agentis utroque modo; instrumenta tamen divinæ virtutis operantur dispositivè solum secundo modo, ut patet in Sacramentis, quæ ex virtutibus propriis nihil ponunt in anima dispositivè ad gratiam, sed solum habent aliquam actionem præviā, puta ablationem, vel unctionem, qua sunt capacia & disposita ad recipiendam Dei motionem, per quam ad gratiam in anima producendam elevarunt, ut in Tractatu de Sacramentis in communi fusiùs exponemus.

13. Denique non urget testimonium D. Thomæ desumptum ex 4. sent. dist. 8. quaest. 2. art. 3. ad 3. ubi docet dari actionem instrumentalem ad transubstantiationem, & similiter potuisse dari ad formationem corporis Christi & conceptionem. Et addit, quod si in conceptione includatur unio, maior difficultas fuit in conceptione Christi, quam in transubstantiatione. Illa autem maior difficultas (inquit Joannes à S. Thoma) est quoad actionem instrumentalem, de qua ibi erat sermo: Ergo illam negat D. Thomas pro unione hypostatica, licet concedat pro transubstantiatione.

Hoc, inquam S. Doctoris testimonium non premit nos, nec infirmat, sed potius confirmat nostram sententiam: non enim S. Thomas ibi negat absolute impossibilitatem actionis instrumentaliter productivæ unionis hypostaticæ, sed solum dicit majorem esse difficultatem in unione hypostatica, quam in transubstantiatione, quod non assereret, si existimaret implicare contradictionem, quod detur actio instrumentaliter productiva unionis hypostaticæ: quæ enim contradictionem involvunt, non difficulta, sed impossibilia dici debent.

ARTICULUS II.

An Christus per opera, prioritate temporis vel naturæ præcedentia unionem hypostaticam, eam promeruerit, vel saltem mereri potuerit?

§. I.

Duplici conclusione difficultas resolvitur.

14. **D**ico primò: Christus per nullam operationem, seu primi, seu secundi generis, unionem hypostaticam meruit.

Pro intelligentia hujus conclusionis, notandum est, duobus modis intelligi posse Christum unionem hypostaticam meruisse: Primò, ita ut asseratur, Christum priùs tempore quam ejus humanitas Verbo uniretur, fuisse aliquandiu purum hominem, postea verò provecum fuisse ad dignitatem Filii Dei naturalis, ob merita. Secundo, ut asseratur Christum, quamvis ab initio productionis suæ semper potitum Verbi personalitate, eique unitam, tamen priùs naturā quam humanitas ejus personalitate divina terminaretur, elicuisse actiones meritorias, quibus provehi ad unionem cum Verbo mereretur. Utrumque ergo modum promerendi unionem hypostaticam in hac conclusione excludere, & meritum tam tempore quam naturā præcedens unionem hypostaticam, Christo, vel humanitati ejus, denegare intendimus.

Et quidem quantum ad priorem sensum, res est certa de fide, nam asserere Christum per aliquod tempus, ante unionem cum Verbo, fuisse purum hominem, & in eo statu meruisse humanitati suæ

A unionem cum Verbo, hæc est fuit Nestori & Eutyni, propterea quæ S. Gregorius lib. 9. regul. 61. tradens Hibernis Episcopis professionem, quam docendi essent emittere, qui è Nestorianismo ad Ecclesiam regrediebantur, inter alia præcibit, ut doceantur Christum à primo momento conditionis suæ fuisse Deum.

Hunc etiam errorem variis in locis egregie refutat Augustinus, præsertim lib. de Consensu gratia cap. 11 ubi hæc scribit: Deum naturam nostram est animam rationalem, carnemque hominis Christus accepit, susceptione singulariter mirabili, vel mirabiliter præparati, ut nullius iustitiae suæ præcedentibus meritis, sed ab initio, quo esse homo capisset, ut ipse & Verbum sine initio est, una persona esset. Neque enim quædam tantæ hujus rei cæcus est ignorantia, ut autem quædam, quamvis de Spiritu Sancto, & Virgine Maria filius hominis natus, per liberum tamen arbitrium bene modo, & sine peccato bona opera faciendo, meritis Dei filius, resistentem Evangelio atque dicente, Verbum caro factum est. Nam ubi hoc factum est, nisi in virginali, unde fuit initium hominis Christi? Unde Virgine requirente, quomodo fieret quod per angelum nuntiabatur, Angelus respondit: Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obambulet in te, propterea quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Propterea, inquit, non propter opera, quæ dum nati utique nulla sunt; sed propterea quia Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obambulet tibi, quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Ista natiuitas profecto gratuita conjuncta in unitate persona hominem Deo, carnem Verbo. Nam natiuitatem bona opera secuta sunt, non bona opera meruerunt. Quibus verbis S. Doctor dicit asserat, Christum non meruisse effici Filium Dei per opera arbitrii humani; sed jam ex utero, & ab ipsa conceptione fuisse Deum & hominem, ejusque humanitatem ad unionem hypostaticam cum Verbo elevari.

In contrarium tamen objici possunt quædam Scripturæ loca, quibus videtur significari, humanitatem assumptam, fuisse divinitate innotum, eamque accepisse propter merita, præsertim tempore aliquo ante unionem. Id enim videtur innuere locus ex Psal. 44. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus oleo lætitiæ præ participibus tuis. Ubi ostenditur humanitatis per divinitatem, facta dicitur propter odium peccati, & iustitiæ amorem, quibus eam promeruerit. Neque enim verba hæc accepti possunt de nuda unctione gratiæ sanctificati purè creatæ, cum eam Christus non habuerit et merito, utpote debitam unioni hypostaticæ, et modum proprietatis naturalis. Item cap. 5. Agnosce agnus qui occisus est, dicitur dominus accipere naturam & divinitatem, utique in præmium exceptæ mortis. Ergo Christus non fuit Deus in hac vita mortalis, sed post mortem obtinuit Deitatem hinc per meritum comparatam.

E Verum neuter locus probat intentum, nam locus Psalmi, vel non debet intelligi de assumptione humanitatis ad Verbum, sed de gloria exteriori & exaltatione ac celebritate nominis, Christus ob merita passionis post resurrectionem concelebravit vel si intelligatur de unctione humanitatis per Deitatem, seu unctionem hypostaticam, particula propterea non denotat causam meritoriam, sed finalem, ita ut sensus sit, Dilexisti iustitiam & odisti iniquitatem, idque ut præstares, innotuit es à Deo oleo lætitiæ &c. Itaque non quia Christus dilexit iustitiam, & odio habuit iniquitatem, facta